

Auttajaroolin etsiminen ja ammattillinen selviytyminen työpaikkakiusaamisen selvittelytyössä

Tuovinen Hanna
Psykologian laitos
Joensuun yliopisto

Ohjaajat: professori Rätty Hannu
lehtori Kuittinen Matti

Henry ry:n gradukilpailu 2009

Tutkimuksen tavoitteet:

- ◆ Työpaikkakiusaamisen juuret auttajanäkökulmasta katsottuna
- ◆ Auttajien roolit työpaikkakiusaamisen selvittelytyössä
- ◆ Selvittelytyön aiheuttamien henkisten paineiden hallinta

Aineisto

- ◆ Teemahaastattelut, joissa 5 psykologia ja 5 työterveyshoitajaa
- ◆ Hermeneuttinen viitekehys, jonka avulla tulkittiin auttajien kokemuksia ja työpaikkakiusaamiselle sekä sen selvittelytyölle antamia merkityksiä
- ◆ Tavoitteena ymmärtää paremmin työpaikkakiusaamisen selvittelytyötä sekä työpaikkakiusaamisen ilmiötä
- ◆ Tuo uutta näkökulmaa työpaikkakiusaamiseen, jota ei ole aiemmin tutkittu auttajanäkökulmasta

Työpaikkakiusaamisen määritelmä

- ◆ Jatkuvaa, pysyvää epäasialliseksi koettua toimintaa työntekijöiden välillä, joka voi kohdistua yhteen tai useampaan työntekijään. Vaihtelee vähättelystä, leikinlaskusta psyykkiseen tai fyysiseen väkivaltaan
- ◆ Haastateltavat: Kompleksinen, laaja-alainen, usein monia vuosia työyhteisöä kuormittanut jumi-tila. Tyypillisesti muitakin sosiaalisia ongelmia poikiva tai niistä kielivä konfliktitilanne.
- ◆ Uudistunut työturvallisuuslaki 738/2002, 28 pykälä: Häirintä / epäasiallinen kohtelu ja siihen puuttuminen

Työpaikkakiusaamisen juuret

- ◆ **Työyhteisölliset juuret:**
  - 1) **Psykososiaalinen työkuormitus**
(työjärjestelyjen ja työtehtävien epäselvyydet, rooliristiriidat, muutospaineet)
  - 2) **Johtamisen ongelmat** (perustehtävän valvonnan puutteet, suosiminen, palkkauserimieliisyydet, valtahierarkian väärinkäyttö)
  - 3) **Työkulttuurin arvot** (vinoutunut vuorovaikutus/toimintatavat: salailu, vaikeneminen, kieltäminen, sopimaton räiskähtely, alhainen erilaisuuden sietokyky, yksinäisyyden vaatimus)

Työpaikkakiusaamisen juuret

- ◆ Yksilöperäiset juuret
  - 1) Persoonallisuushäiriöt (narsistinen-, vainoharhainen-, rajatila- ja psykopaattinen)
    - itsetunto-ongelmat

Työpaikkakiusaamisen selvittelytyön roolit

- ◆ Työterveyshoitajat: yksilön jaksaminen
- ◆ Psykologit: työyhteisön rakenne ja toimivuus / toimimattomuus
- ◆ Roolineuvottelut, joiden pohjana havaitut kiusaamisen juuret (Vastuualueet, asianomaisten roolien etsiminen)
- ◆ Tavoitteena löytää tasapaino vastuualueiden jakamisesta ja sopiva interventio

Roolien yhteensopivuus

- ◆ Esimies ja työyhteisö sitoutuvat selvittelyyn, vastuualueiden jako onnistuu, selvittelyn tavoitteet selkiintyvät
- Auttaja ulkopuolella, työyhteisö itsenäistetään toimimaan aktiivisesti
- ◆ Ennakoi hyviä ja kehittyneitä tapoja ratkoa ongelmia jatkossakin

Roolien ristiriitaisuus

- ◆ Sitoutumattomuus, roolivastuun epäselvyydet, työkuulttuurin ongelmat, johtajuuden ongelmat
  - Auttajan idealisointi, "messias"
  - Lähtökohdaksi työkuormitusnäkökulma (vrt. syntipukkiasetelma)
  - Lakiin vetoaminen, vastuunoton välttäminen yksin
  - Roolit selkiintyvät, avoimempi keskustelu, työnohjaus

Roolien vastakohtaisuus

- ◆ Ei kykyä sitoutua, yksilöperäistä oireilua, naamiointi (johtajan persoonallisuushäiriö), peittely, uskottelu, vakuuttava puhe
- ◆ Auttajan uhkailu → Roolit sekoittuvat, mahdoton löytää roolitasapainoa selvittelytyölle
- Auttajalla diagnosoiva ote, yksilön työkykyarvio, rakenteelliset muutosehdotukset, varoitukset, irtisanominen
- Ennakoi uusien konfliktien syntyä, jollei valmiuksia kohdata työyhteisöhaasteita kehitetä

Auttajaroolista toiseen

- ◆ **Asiantuntija-auttaja:** yksilön tukeminen, kuunteleminen keskiössä

"On oltava sellainen rinnallakulkija. On sellaisia tilanteita, että kiusatulla ei ole yhtään voimia laittaa asiaa eteenpäin ja sitten on vain yhdessä kuljettava sen asian kanssa." (TT)

Auttajaroolista toiseen

- ◆ **Räväkkä auttaja:** aktiivinen yksilön ja työyhteisön tukija, suoraan puhuminen

"Minun roolini on tosi suoraviivainen, että ei tässä kauheesti pehmenellä. Jos jokin asia ei ole tässä työyhteisössä sallittua, niin silloin sitä ei pidä siellä hyväksyä." (PS)

"Suoremmin tai epäsuoremmin tulee ratkaistavaksi, onko tässä kurinpidon menettelyn tie vaiko henkisen kuntoutuksen tie, hoito vai rangaistus?" (PS)

Auttajaroolista toiseen

- ◆ **Yhteisöauttaja:** Konfliktin neutralisointi, esimiehen vastuu, puolueettomuus

"Ei pidä mennä kenenkään puolelle vaan täytyy olla puolueeton ja luoda uskottavuutta ja luotettavuutta puolueettomuudellaan." (TT)

Auttajaroolista toiseen

- ◆ **Kullankaivaja:** Työyhteisön terveyttäminen pitkällä tähtäimellä, ongelmia monesta lähteestä, kyseenalaistaminen (Mitä voin vielä löytää?)

"Mistä se tulee? Täytyy olla kykyä nähdä sinne ongelman taakse, kykyä mennä tilanteeseen puhtaalta pöydältä. Ja pitää pystyä ennakkoletukset myös haastamaan uudestaan." (PS)

Auttajan henkiset paineet

- ◆ Epävarmuuden, keskeneräisyyden sietämistä, rajan vetämistä (rooli), oma jaksaminen?

"Nämä asiat tulevat enemmän iholle." (PS) → vrt muut työtehtävät

"Vaikeinta on hyväksyä, että selvittelyssä ei ole semmosta täydellisyyttä, että kaikki sen jälkeen glooriaa huutaa." (PS) → palaute

"...On tärkeää se itsensä kartalla pitäminen." (TT) → oma rooli

"Kyllä se on raskasta. Ihmisillä on tarve purkaa näitä asioita ja kyllä sitä ottaa takkiin." (TT) → Mitä jaksan?

Auttajan selviytymiskeinot

- ◆ Ammatillinen varmuus, kokemus, ikä, lisäkouluttautuminen
- ◆ Työtehtävien järkevä rajaaminen
- ◆ Työ- ja vapaa-ajan/loman erottaminen
- ◆ Työnohjaus, kollegan tuki
- ◆ Etäisyyden otto, "aikalisä"
- ◆ Yksityiselämän tasapaino luo vastapainoa työlle
- ◆ Huumori (aineiston metaforat)

KIITOS!